

УДК 378.017:[379.81:372]

Ірина Резніченко

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО СІМ'Ї І ШКОЛИ В УМОВАХ НУШ

У статті розглядається актуальна на сьогодні тема педагогічного партнерства сім'ї і школи в умовах Нової української школи. Визначено, що метою такого партнерства є інтеграція батьків у педагогічний процес шляхом створення необхідних і достатніх умов для залучення сім'ї до супроводу дитини у освітньому процесі. З'ясовано психолого-педагогічні правила та вимоги для встановлення емоційного контакту для взаємодії класного керівника з родиною учня. Встановлено умови ефективності співпраці між батьками, вчителем та учнями. Охарактеризовано традиційні (батьківські збори, тренінги, індивідуальні бесіди) та інноваційні (спільне навчання, батьківські майстер-класи, креатив-бій) форми співпраці сім'ї та школи.

Ключові слова: педагогічне партнерство, взаємодія сім'ї і школи, освітній процес, традиційні форми співпраці, інноваційні форми співпраці, Нова українська школа, тренінг.

The article reveals the actual theme of the pedagogical partnership of family and school in the conditions of the New Ukrainian School. It is determined that the purpose of such partnership is the integration of parents in the pedagogical process by creating the necessary and sufficient conditions for involving the family to accompany the child in the educational process.

The key of the successful educational work in a general educational institution is the collaboration of a class teacher with parents, since the family has influenced the development of the student's personality, and therefore, making parents active participants in the pedagogical process is an important and responsible task of the teacher and the institution as a whole. It is stated that the effectiveness of interaction between family and school largely depends on the teacher's ability to work with parents, to find a common language with them. Most parents have already set contacts with the school. And often these contacts are negative. Unfortunately, neither the diversity of forms and methods does not ensure the success of work. Together with the content and methods of educational activity, the style of the relationship between the student's family and the class teachers is important.

The respect of parents for a teacher depends on his conduct ethics. The teacher who does not comply with ethical requirements can not hope on the respect of parents. This, in turn, can lead to the parents refusing to accept his demands. For the construction of an effective interaction, the observance of the

position of equality is important. The unification of the efforts of the teacher and the student's family is possible by mutual recognition of their equal rights.

The psychological and pedagogical rules and requirements for establishing an emotional contact for the interaction of a class teacher with a pupil's family are revealed. The conditions of cooperation between parents, teacher and students are established. Traditional (parental meetings, trainings, individual conversations) and innovative (joint learning, parent master classes, creative-battle) forms of the family and the school cooperation have been characterized.

Keywords: *pedagogical partnership, family and school interaction, educational process, traditional forms of cooperation, innovative forms of cooperation, New Ukrainian School, training.*

Робота і зв'язок з батьками завжди були обов'язковим елементом у роботі вітчизняної школи. Однак, сьогодні школа не є монополістом у питаннях освіти, особливо у вихованні підростаючого покоління. Нова освітня парадигма проголосила батьків суб'єктами освітнього процесу, таким чином, сім'я і школа виступають як два повноправних партнера.

Серед принципів Нової української школи Міністерство освіти і науки України декларує педагогіку партнерства, «...що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками» [4]. Метою такого партнерства є інтеграція батьків у педагогічний процес шляхом створення необхідних і достатніх умов для залучення сім'ї до супроводу дитини у освітньому процесі.

До проблем взаємодії школи й сім'ї зверталися вітчизняні й зарубіжні вчені, зокрема Я. Корчак, А. Макаренко В. Сухомлинський, М. Стельмахович та інші дослідники. Теоретико-прикладні аспекти педагогічного партнерства сім'ї і школи у вихованні дітей висвітлено в працях сучасних дослідників: Т. Виноградової, О. Доукіної, Т. Кравченко, І. Мачуської, Л. Повалій, В. Постового, О. Пухти та інших. Таким чином, проведений нами аналіз наукових джерел показав, що проблема педагогічного партнерства є досить актуальною.

Метою статті є визначення умов ефективності педагогічного партнерства між сім'єю та школою в умовах НУШ.

Запорукою успішної навчальної та виховної роботи в загально-освітньому навчальному закладі є ніщо інше як співпраця класного керівника з батьками, адже родина впливала і продовжує чинити значний вплив на процес розвитку особистості учня, а отже, зробити батьків активними учасниками педагогічного процесу – це важливе й відповідальне завдання вчителя та навчального закладу загалом.

Вимогами й правилами організації партнерства школи і сім'ї, дотримання яких повинно сприяти підвищенню ефективності цього

процесу, на сьогодні є:

- соціально-педагогічне партнерство педагогів і батьків, які об'єднали свої зусилля для досягнення спільної мети виховання – формування морально-духовної, життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується у соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал;
- єдність дій педагогів і батьків як основних суб'єктів освітнього процесу;
- зміцнення й розвиток контактів між педагогами і батьками щодо вивчення психології дитини та її поведінки;
- постійний діалог як форма відносин між педагогами і батьками, основою якої є свідоме прийняття шкільних вимог і правил батьками, а також поважливе ставлення педагогів до думок і пропозицій батьків;
- гуманізація міжособистісних відносин, попередження конфліктних ситуацій та оптимізація взаємин між основними суб'єктами навчально-виховного процесу – педагогами і батьками, в основі яких – толерантність, розуміння, співучасть, відкритість, добровільність, здатність до взаємодії;
- постійне, різнобічне і глибоке вивчення сім'ї;
- системна організація навчання батьків, підвищення рівня їхніх психолого-педагогічних знань і компетентності, урізноманітнення форм і методів педагогічної просвіти [3, с. 33].

Ефективність взаємодії сім'ї і школи багато в чому залежить від уміння вчителя працювати з батьками, знаходити з ними спільну мову. Більшість батьків має вже сформовані відносини зі школою або орієнтовані на певний тип відносин. Причому нерідко ці відносини носять негативний характер. На жаль, ні різноманіття форм і методів (а тим більше їх одноманітність) не забезпечує успіх роботи. Суттєвим, поряд зі змістом і методами виховної діяльності, є стиль відносин, що складається між сім'єю школяра і класним керівником. Розглянемо етику спілкування педагога з батьками.

Першорядним, у відносинах між сім'єю і школою є взаємоповага. Саме взаємоповага є запорукою довірливого спілкування, що сприяє взаємному інформаційному забезпеченню.

Повага батьків до педагога залежить від його етики поведінки. Педагог, що не дотримується етичних вимог, не може розраховувати на повагу батьків. Це, в свою чергу, може спричинити неприйняття батьками педагога і його вимог.

Для побудови ефективної взаємодії вагоме значення має дотримання позиції рівноправності. Об'єднання зусиль учителя та сім'ї школяра можливе за взаємного визнання ними рівноправності. Перший крок має зробити вчитель, оскільки до цього його зобов'язує професійний обов'язок. Педагог повинен уважно слухати і приймати те, що говорять батьки, не критикувати їхню думку, а намагатися зрозуміти, що дозволяє

їм так думати.

Зацікавленість учителя в долі учня, його доброзичливий тон, прагнення побачити в батьках партнера допомагають знайти з ними спільну мову. Спільна турбота про розвиток, виховання, навчання дитини, його самопочуття, стан душі і тіла – основна умова взаємодії з сім'єю.

Психологічний контакт із батьками виникає одразу, як тільки вчитель виявляє розуміння дитини, симпатизує їй, бачить позитивні та негативні риси. Батьки, відчувши доброзичливість учителя, більш охоче спілкуються з ним, налаштовуються на співпрацю. Починати розмову класний керівник повинен не з проблем дітей, а з загальних приємних питань, поступово переходячи до хвилюючих проблем. І батьки, і вчителі повинні пам'ятати: оцінюється конкретний вчинок дитини, а не його особистість.

Процес спільної роботи з батьками буде ефективним за умови дотримання педагогом таких психолого-педагогічних правил та вимог:

- використання заходів, спрямованих на підвищення авторитету батьків. У спілкуванні з батьками слід уникати категоричного тону, який може спровокувати образи, роздратування. Нормою мають стати стосунки, засновані на взаємоповазі;

- довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їхньої педагогічної культури й активності виховання;

- педагогічний такт, неприпустимість необережного втручання в життя сім'ї. Класний керівник – особа офіційна, але за специфікою своєї роботи може стати свідком стосунків, які приховуються від сторонніх. Якою б не здавалася йому сім'я, учитель повинен бути тактовним, ввічливим, інформацію про сім'ю використовувати лише для допомоги батькам у вихованні дитини.

- життєстверджувальний, мажорний настрій при розв'язанні проблем виховання, опора на позитивні риси дитини, орієнтація на успішний розвиток особистості [1, с. 221].

Однією з умов ефективного партнерства сім'ї і школи є використання різноманітних форм співпраці.

Традиційною формою є проведення батьківських зборів. Існують різні види батьківських зборів (організаційні, тематичні, підсумкові та ін.). При будь-якому з них важливо розуміти основні стратегічні моменти у проведенні батьківських зборів, щоб учасники залишалися задоволеними як від процесу, так і від результатів, а самі збори спрягли розвитку культури співробітництва.

Плануючи збори, важливо розуміти їх мету. Крім того, важливо окреслити очікувані результати, які ви бажаєте досягнути. При формулюванні очікуваних результатів потрібно пам'ятати, що вони мають бути короткими і конкретними твердженнями, які можна виміряти. Другий крок після визначення мети і очікуваних результатів – спланувати процес і

відповідальних осіб [4].

При плануванні і проведенні батьківських зборів варто дотримуватись наступних правил:

- батьківські збори – це не обговорення і засудження невдач дітей у навчанні, їх сімей та батьків;
- збори повинні торкнутися батьків «за живе»;
- збори повинні носити як теоретичний, так і практичний характер: розбір ситуацій, дискусії, застосування інтерактивних методів, фішбоун та ін.

Цікавою формою співпраці є «Поштова скринька». У проміжок між зборами батьки опускають у скриньку «листи» (вони можуть бути анонімними), в яких висвітлюють свої запитання. За тиждень до зборів учитель виймає «листи» і готує відповіді на них. Це дає можливість визначити особисті проблеми з питань виховання, які виникають у батьків, що, в свою чергу, допомагає організувати отримання батьками психолого-педагогічними знань відповідно до їх реальних потреб. Крім того, це дає вчителю можливість підвищити рівень якості батьківських зборів. Загалом, використання «поштової скриньки» сприяє взаємному інформаційному забезпеченню та коригуванню сімейного та шкільного виховання школярів.

Однією з ефективних форм є тренінгові заняття, під час яких відбувається навчання батьків. Воно розкриває їхню здатність до пошуку нових знань, рефлексії набуття нового досвіду.

Тренінг – це можливість ефективної взаємодії класного керівника і батьків, продуктивна форма їхнього спілкування. Тренінгова форма навчання базується на методиці участі. Це означає, що всі батьки є активними учасниками процесу навчання, тому всі учасники можуть ділитися й обмінятися між собою інформацією, знаннями і проблемами, а також разом віднайти оптимальне рішення.

Батьківські тренінги – активна форма навчання батьків, які усвідомлюють наявні родинні проблеми, прагнуть змінити стиль взаємодії зі своєю дитиною, зробити його більш відкритим та викликати довіру, розуміння необхідності набуття нових знань і вмінь у її вихованні. Доцільним при цьому вбачається участь обох батьків у тренінгу.

Мета тренінгових занять полягає у формуванні у батьків особистісних новоутворень, покликаних забезпечити належну реалізацію виховної функції як важливого чинника соціального розвитку дітей та учнівської молоді.

Тренінгові заняття передбачають розв'язання сукупності таких завдань:

- виявлення й опрацювання проблем, які виникають у процесі виховання дітей;
- розширення наявного у батьків досвіду побудови внутрішньо-

сімейних взаємин із дітьми на основі прийняття нових моделей поведінки;

- формування прагнення до підвищення педагогічної культури через соціальну просвіту й самоосвіту.

Існують спільні тренінги батьків і дітей. Такі тренінги – це можливість батьків і дітей спільно прожити кілька годин у цікавій взаємодії. Тренінги як форма корекції взаємин дітей і батьків є компетенцією шкільного психолога. Класний керівник розмовляє з учнями та їх батьками і пропонує взяти участь у тренінгу. Участь дітей та батьків у спільному тренінгу можлива тільки на добровільній основі. Тренінгові заняття дітей і їхніх батьків дозволяють по-новому будувати взаємини, сприяють розумінню інтересів і потреб дітей та вимог батьків, змінюють значимість авторитету обох батьків і кожного з них окремо. Однак дуже важливо пам'ятати, що тренінги має право організовувати і проводити тільки фахівець, який має спеціальний для цього дозвіл [2, с. 34].

Задля ефективного спілкування класного керівника з батьками варто проводити індивідуальні бесіди. Вони сприяють взаємному інформуванню педагогів і батьків про особливості виховання конкретної дитини і, перш за все, обміну педагогічним досвідом, який у кожного неповторний. Під час проведення таких бесід необхідно:

- починати бесіду з освітлення позитивних моментів (тільки тоді батьки з розумінням і зацікавленістю сприймали слова педагога);
- уникати надмірних негативних характеристик дитини;
- не допускати порівнювання з іншими дітьми та іншими сім'ями;
- враховувати особливості сім'ї (в тому числі, стиль виховання), пам'ятати, що кожна дитина індивідуальна;
- не звинувачувати, не вимагати, не читати нотацій, а лише давати рекомендації;
- уважно вислуховувати критичні зауваження на свою адресу, зважувати їх обґрунтованість.

До інноваційних форм співпраці можна віднести: залучення батьків до колективних творчих справ, родинні марафони, квестові ігри та ін.

Однією з цікавих інноваційних форм є «Спільне навчання», під час якого батьки залучаються до проведення уроку. Дітям дуже подобається бачити власних батьків у ролі вчителів, а для інших дітей – це ще один приклад моделі поведінки дорослих людей. Ця форма педагогічного партнерства сприяє зацікавленості дітей до предмета, нового сприйняття, самоствердження, розуміння батьками складності вчительської професії, стимулює учнів до навчання.

Батьківські майстер-класи – це форма співпраці батьків учнів і вчителя, під час якої батьки не лише розповідають про свою роботу або захоплення, а й демонструють її. Класний керівник може запросити тата або маму до школи, або відвідати їх на робочому місці. Ця форма співпраці

допомагає дитині обрати майбутню професію.

Залучення батьків до «Креатив-бою» сприяє тісній взаємодії учнів з батьками та вчителем. Проведення цього заходу передбачає виконання найрізноманітніших завдань: швидкої та чіткої відповіді на поставлені запитання, креативності і нестандартного мислення при розв'язанні відкритих задач, вміння працювати у команді.

Алгоритм роботи:

1. Батьки і діти об'єднуються у команди (окремо).
2. Обирають капітана, вигадують назву.
3. Уважно слухають завдання та готують протягом 10 хвилин відповіді щодо вирішення даної задачі.
4. На аркуші формату А-3 відтворюють власні ідеї (у довільній формі).
5. Презентують роботу.

Школярі разом з батьками із великим задоволенням вирішують різні завдання, дають креативні відповіді, знаходяться у постійному творчому пошуку.

Отже, педагогічне партнерство сім'ї та школи значною мірою залежать від відносин між учителем і батьками учня, оскільки контакт двох вихователів – батьків та педагогів – крок до взаєморозуміння, до набуття довіри, обміну духовними й емоційними цінностями, засвоєння педагогічного досвіду, знань, які вчитель і батьки передають один одному.

Основними умовами ефективності педагогічного партнерства між сім'єю та школою в умовах НУШ є взаєморозуміння, дотримання етики спілкування, позиції рівноправності, зацікавленість обох сторін – батьків і вчителя в гармонійному розвитку та вихованні учня, а також використання найрізноманітніших форм співпраці. Лише за дотримання цих умов можливий належний розвиток, формування дитячої особистості та функціонування складових педагогічного трикутника «батьки – дитина – вчитель». Подальші дослідження вбачаємо у пошуку шляхів залучення батьків до освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. К., 2001. С. 220–223.
2. Губенко О. О., Мельничук Л. Б. Інтерактивні форми роботи з батьками першокласників: метод. збірник. Тернопіль, 2006. 48 с.
3. Кириченко В., Ковганич Г. Соціальне партнерство школи і сім'ї: переосмислення проблем і перспектив. *Довідник директора школи*. 2015. № 5–6 травень-червень. С. 28–34.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. Rozділ 8. Spівпраця z batkami. URL: https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/10/rozd_8_Batki.pdf